

دو قرن نیرنگ

■ محمود طلوعی
■ نشر علم
■ ۶۶۹ صفحه
■ ۲۱۰ هزار تومان

کتاب روایت دو سده حضور و فعالیت انگلستان در ایران است. در بخش نخست این اثر نویسنده ابتدا سراغ روابط سیاسی دو کشور پیش از دوران استعمار می‌رود اما به زودی وارد دوران مواجهه استعماری عصر قاجار می‌شود و می‌کوشد نشان دهد استقرار حکومت پهلوی تا چه پایه ناشی از این سیاست‌های استعماری بوده است. پس از آن به واکاوی اقدامات انگلستان در عصر پهلوی دوم پرداخته می‌شود و ...

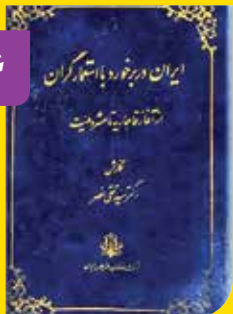
از استعمار تا گفتمان استعمار

■ حمید عضدانلو
■ نشر نی
■ ۵۰۵ صفحه
■ ۹۸ هزار تومان

این کتاب برخلاف بسیاری از آثاری که در زمینه استعمار به چاپ رسیده است، نه یک اثر سیاسی است و نه قصد دارد که از این رهگذر به نكوهش غرب بپردازد یا آبی بر آتش نظریه‌های توطئه بریزد؛ بلکه یک تلاش نظری است تا مفهوم کهنه استعمار را در قالب نو توضیح دهد و به ویژه تلاش دارد اهمیت نظریه پسااستعماری را در بعضی از آثار مطرح ادبیات جهان برای خواننده بیان کند.

ایران در برخورد با استعمارگران

■ سیدتقی نصر
■ انتشارات مولفان و مترجمان ایران
■ ۵۳۷ صفحه

نویسنده توضیحاتی در باب ریشه واژه استعمار می‌آورد و می‌نویسد: این کلمه «از «عمر» به معنای (طلب آبادانی کردن، آبادانی خواستن) گرفته شده و در اصطلاح سیاسی نیز تسلط مملکتی قوی بر مملکتی ضعیف به قصد استفاده از منابع طبیعی و ثروت کشور به بهانه ایجاد آبادی» است. پس از این می‌کوشد روند تاریخی را که منجر به شکل‌گیری این موضوع در ایران شد، شرح دهد.

می‌رود و علل فقر کشورهای که دارای منابع غنی و ثروت‌های خدادادی هستند را انتقال این ثروت‌ها و غارت منابع تولید ثروت آن‌ها توسط کشورهای غنی می‌داند. آینده ایالات متحده و بحران‌های این کشور، مسئله بازارها و موضوع بحران مالی ۱۹۲۹ در این کشور موضوع بخش‌های دیگری از کتاب است که نویسنده می‌کوشد با دیدگاهی منتقدانه به سراغ چینش سیاست و قدرت در آمریکا برود و نشان دهد چگونه از دل این بحران‌های اقتصادی درونی آمریکا وضعیتی به مراتب بدتر برای مردم جهان رقم خورد که رفته‌رفته اقتصادشان بیش از پیش به تحولات در آمریکا گره می‌خورد.

تاریخ استعماری آمریکای لاتین بخش دیگری از کتاب است که نویسنده از زمان کشف قاره آمریکا و بعد حضور اسپانیایی‌ها و پرتغالی‌ها در جنوب این قاره و سودجویی‌های این کشورها در غارت منابع و قتل‌عام مردم بومی را روایت می‌کند و سپس تا سلطه همسایه شمالی یعنی ایالات متحده پیش می‌رود. جایی که آمریکا انتظار داشت حیات خلوت آن و در دسترس‌ترین بخش برای اعمال سیاست‌های استعماری این کشور باشد اما رفته‌رفته به یکی از مهم‌ترین کانون‌های مقاومت در برابر آن مبدل می‌شد. تراتس‌های آمریکایی و نقش آن‌ها در اقتصاد موضوع بخش عمده دیگری از این اثر است و نویسنده می‌کوشد نسبت آن با فعالیت‌های آمریکا در جای‌جای جهان و تأثیرات دامنه‌دار آن را مشخص کند.

ایران در جنگ استعمار

کتاب در بخش‌های پایانی عمدتاً معطوف به تحولات ایران و نسبت استعمار با این تحولات است. تاریخ استعمار از حضور آشکار آنان در دوره قاجاریه شرح داده می‌شود و نشان می‌دهد که چگونه روس‌ها و بعد به طور فعال‌تر و حرفه‌ای‌تر انگلیسی‌ها ر‌جال وابسته به خود را در ارکان مختلف حکومت ایران پرورش می‌دادند و از طریق آنان سیاست‌های استعماری خود را جامع عمل می‌پوشاندند.

نویسنده با ذکر نام‌های رجال قاجاری سرگذشت و خط و ربط آنان با نیروهای استعماری این فضا را برای خواننده تشریح می‌کند. مطابق اغلب آثار تاریخی از امیرکبیر به نیکی یاد کرده و او را مردی نو و جاویدان در تاریخ ایران می‌داند که سیاست‌های استعماری عصر قاجار را به چالش کشید و البته قربانی استعمارگران شد. مرگ او ایران را وارد دوره جدیدی از ناکارآمدی حکمرانان در مواجهه با دولت‌های استعماری می‌کند و عصر امتیازات فرامی‌رسد. موضوعی که کشور را به صورت نیمه‌مستعمره در اختیار دولت‌های استعمارگر قرار می‌دهد تا هر آنچه از مواهب و منابع طبیعی دارد، به تاراج ببرند. این وضعیت تا کشف چاهای نفت و رسیدن پای آمریکا به ایران ادامه می‌یابد و اگرچه دولتمردان ملی آن زمان تصور می‌کردند که آمریکا می‌تواند آن قدرت سوم نجات‌دهنده باشد اما باز شدن پای این کشور به رقابت‌های استعماری داخل ایران در جدال سر تصرف منافع نفت به دخالت مستقیم آن در سیاست به ویژه در جریان کودتای ۲۸ مرداد انجامید. کتاب به طور مستقیم به عملکرد محمدرضاشاه در این رابطه اشاره ندارد. با این حال به نظر می‌رسد شاه نیز در مقاطع مختلفی هم‌دست این سیاست‌ها بوده است ولی نویسنده سر ستیز مستقیم با این موضوع را ندارد. امری که شائبه‌ها در مورد نگارش این اثر مطابق اهداف جدید دربار در آن روزگار را تقویت می‌کند.

به مراتب در کشورهای مستعمره و نیمه‌مستعمره گذشته حادث بود.

سه جبهه مبارزه

کتاب سه جبهه مبارزه آمریکا را مورد بررسی قرار می‌دهد و می‌کوشد انگیزه‌ها، اهداف و منافع آمریکا در این سه جبهه را روشن کند. نخست جبهه مبارزه با کمونیسم که پس از جنگ دوم جهانی، آمریکا پرچمدار آن بود. برای بسیاری این پرسش مطرح بود که آمریکا چندان با خطر کمونیسم در خاک خود مواجه نبود، پس چرا باید به چنین مبارزه پرهزینه‌ای وارد شود؟ آمریکایی‌ها دلیل را دفاع از «حیثیت بشر» عنوان می‌کردند. نویسنده معتقد است که آمریکایی‌ها در این مبارزه ناسیونالیسم را نیز در زمره کمونیسم قرار داده، سرکوب کردند یا ناگزیر ساختند که به سمت شوروی متمایل شود و در این باره مثال «فیدل کاسترو» و «لومومبا» را می‌آورد. ناسیونالیسم در کشورهای در حال توسعه از این رو پرخطر ارزیابی می‌شد که جلوی دست اندازی اقتصادی ایالات متحده را می‌گرفت. ناسیونالیسم و کمونیسم از آن‌جا برای آمریکا در یک کاسه قرار می‌گرفت که هر دو طرفدار اقتصاد جامع و مخالف اقتصادی با محصول واحد هستند که شرایط وابسته کردن این کشورها را به آمریکا فراهم می‌کرد.

پیش‌تر در مورد جبهه مبارزه با امپریالیسم استعماری که دومین جبهه‌ای است که نویسنده در رابطه با مبارزات آمریکا شناسایی می‌کند، مطالبی را آوردیم. نویسنده می‌کوشد نشان دهد که آمریکا چگونه با ژست مبارزه با استعمار خود به بزرگ‌ترین استعمارگر جهان جدید مبدل شد. جبهه بعدی نیز مبارزه با پیشرفت ملل بود که وضعیت فرادستی ایالات متحده را تثبیت می‌کرد. امپریالیسم مالی آمریکا باید تلاش می‌کرد که وضع موجود در کشورهای توسعه‌نیافته تثبیت شود و هیچ زیربنای محکم اقتصادی در این کشورها پدیدار نشود.

تاریخ مستعمرات

نویسنده سپس به سراغ موضوع تقسیم جهان به دو منطقه صنعتی و غیرصنعتی یا فقیر و غنی

کتاب سه جبهه مبارزه آمریکا را مورد بررسی قرار می‌دهد و می‌کوشد منافع آمریکا در این انگیزه‌ها، اهداف و منافع آمریکا در این سه جبهه را روشن کند. نخست جبهه مبارزه با کمونیسم که پس از جنگ دوم جهانی، آمریکا پرچمدار آن بود. برای بسیاری این پرسش مطرح بود که آمریکا چندان با خطر کمونیسم در خاک خود مواجه نبود، پس چرا باید به چنین مبارزه پرهزینه‌ای وارد شود؟